

Adrian G. Romila

APOCALIPSIS

roman

POLIROM
2019

Dar povestea începuse cu sute de ani înainte, tocmai în 1477, după cum scriu cei mai mulți dintre cronicarii lăcașurilor brașovene. Meșterii pietrari reușiseră să termine, în sfârșit, lucrul la zidirea Bisericii, întrerupt de atâtea ori când de pârjolul tătarilor căzuți ca o pacoste dinspre Krîm, când de jafurile turcești, ivite tot mai des și mai nimicitor peste cetățile de la marginile Transilvaniei. Pusă sub protecția Fecioarei, Biserica își purtase faima până la Buda și la Viena, iar hărțile Papei pentru ținuturile coroanei ungare de la răsărit o aveau însemnată drept cel mai mare lăcaș de la granița cu Valahia. Întâmplarea care-l privește pe meșterul Eliud s-a petrecut atunci pe acoperiș, chiar în timpul zidirii. Unul dintre ucenicii cei mai pricepuți în țigle, olane și acoperișuri era un copil orfan de numai 14 ani, Stephan Wolf, un mic sas orfan, care-i uimise și pe episcopi, și pe principe cu iuțeala și lucrările lui. Se cocoța în cele mai înalte locuri, pe turla, pe căpriori, pe margini, cu găleți în mână, cu topoare, fierăstraie și rindele la brâu, ca să facă și să repare unde era nevoie. Câteva dintre sfaturile lui fuseseră lăudate de mai-marele celor aduși să termine acoperișul, de aceea unul dintre meșteri, mânat de pizmă, l-a pus într-o dimineață să coboare pe cornișa contrafortului de la nord ca să desprindă o ulucă înghiocată greșit. Când copilul a coborât, încălecând uluca, meșterul pizmaș a întins piciorul și l-a împins cu putere. Zdrobit de pământ, copilul a fost îngropat undeva lângă Biserică și, dacă nu i se cunoaște mormântul nici azi, amintirea i-au păstrat-o ceilalți meșteri. Crezând la început c-a murit de la sine, alunecat de sus de la un pas pe alături, tâmplarii au pus pietrarii să-l cioplească și să-i facă astfel o statuie. Așa s-a ivit copilul de piatră acolo sus, chiar pe locul de unde căzuse copilul adevărat. Pe acesta episcopul Tomaj a dorit să-l înfățișeze mai târziu în biserică, drept semnul din lemn

al unui suflet nevinovat, jertfit întru zidirea Casei Domnului. Martiriul i-l adusese mânia unui meşter pizmaş, decapitat mai apoi, după ce-şi recunoscuse la judecată ticăloasa faptă. Fiindcă ereticii nemţi ai lui Johannes Honterus au luat în stăpânire Biserica, peste ani, a fost nevoie de învoirea episcopului luteran pentru a-l pune înăuntru, mai ales că meşterii care făcuseră dintru început acoperişul fuseseră saşi, la fel cum sas fusese şi copilul cu pricina.

Câteva luni i-a luat slăbănogului de Eliud David să cioplească statuia în lemn şi să semene la mărime şi la chip cu cea din piatră. Cu mâinile lui noduroase şi cu părul sur ridicat în vârtejuri încurcate sub căciula de miel, meşterul abia de apucase să doarmă în zilele cât cioplise, ochii lui albaştri adunaseră cercuri vinete în jur, părea pe uliţele oraşului o arătare deşirată cu ghete, cioareci, cămaşă murdară de in şi, pe deasupra, şorţ de piele. Uitase şi de nevastă, şi de casă, şi de pruncul său, Eleazar, născut cu greu şi cu multe rugăciuni. Când a fost gata statuia, a dus-o în biserică, pregătită pentru sfinţire, dar între timp cetele de curuţi din toate satele Braşovului, ale Bârsei şi ale Făgăraşului se strânseseră ca-n vremea lui Doja, ca să se-mpotrivească puterii de la Viena. Cu puţin ajutor turcesc, dinspre paşalele de la Brăila, principele Apafi adunase şi el ceva oaste, ca să-i ajute pe curuţii dezbinaţi şi prost înarmaţi. Aşezaţi de partea răsculaţilor contra coroanei habsburgilor, episcopii catolici maghiari au dat bani pentru arme şi mâncare, Carol Tomaj însuşi a făcut colecta şi a pomenit la liturghie căpeteniile, întru victorie. Înfuriat, împăratul Leopold a trimis în numai o săptămână, din cele mai apropiate garnizoane ale imperiului, tunuri şi husari călare, ca să-i liniştească din nou pe răzvrătiţi. Treceau cu tobe şi trâmbiţe prin satele înşirate dinspre graniţa de la apus a Dunării soldaţi îmbumbaţi în uniforme noi, pline

de găitane înflorate, cu mustățile-n furculiță desenate pe fețele-ncruntate, cu platoșe și coifuri lucitoare, cu pinteni zornăitori la tocurile cizmelor înalte, trăgând după ei în căruțe bombarde, butoaie cu pulbere, ghiulele, saci de plumbi, lăzi de flinte și de muschete, cu șpăngile puse-n vârfuri. Armatele s-au întâlnit în Brașov, iar sașii honteriști, fără să țină cu vreo parte, s-au temut că școlile și bibliotecile le vor fi prinse în războiul pentru putere al papistașilor unguri și austrieci. Când i-au văzut închizându-se în biserici și-n gimnazii, curuții maghiari și secui s-au mâniat și i-au acuzat de trădare, amintindu-și de cărțile eretice cu care Honterus corupsese mințile multor tineri nemți, odinioară catolici devotați. Lobonții habsburgi, la rândul-le, au crezut că honteriștii luterani sunt de partea răzvrătiților, fiindcă opresc intrarea în case și biserici, așa că din nicio parte nu le-a fost bine sașilor brașoveni în zilele acelea.

Pe 20 aprilie, Eliud David adusese statuia în Biserica din piață, în admirația multora, și catolici, și protestanți, dar tot atunci, seara, s-au întâlnit acolo cele două armate, așadar nici nu putea fi vorba de vreo sfințire. Sângele revărsat din trupurile sfârtecate de plumbi și de tăișuri gălgâia peste tot, în cetate, moartea, ca un călăreț rânjit, secera cu sete într-o parte și-n alta a taberelor încleștate, femeile și copiii fugeau care-ncotro, să se ascundă prin satele din pădure, iar bărbații se căutau cu înverșunare ca să se taie. Preoții și episcopii catolici trăgeau clopoțele în amândouă părțile lumii: pentru biruința împăratului Leopold, la Viena; pentru cea a lui Apafi, în toată Transilvania.

Când sașii au vrut să intre în Biserica din piață, focul ajunsese deja de la casele dimprejur la tarabele și prăvăliile din preajma lăcașului, tunurile bubuiau aproape, iar

ghiulele cădeau peste tot, aprinzând acareturi, retezând capete, mâini și picioare. Lobonții și husarii călări năvăleau cu lăncile în mulțimea curuților, care le răspundeau cu săbii, cu flinte, pistoale, furci, coase și topoare. Îngrijorați de soarta lor și a prețioaselor cărți dinăuntru, strânse în timp cu mare cheltuială de părintele lor drag, Johannes Honterus, sașii au vrut să se pună la adăpost între zidurile groase ale Bisericii. Au ascultat înfricoșați plânsul de copil care se auzea dincolo de ușile grele și, cât timp s-au chinuit să desfacă lacătele cele mari ale zăvoarelor, și-au amintit de zvonurile care se răspândiseră despre cioplitorul valah care făcuse din lemn o statuie a copilului de piatră de pe acoperiș și le-o lăsase în capătul navei, lângă altar. Se zicea că meșterul ar face lucruri prea minunate ca să fie curate, că ar fi adunat prea mulți bani în comparație cu ceilalți breslași ai lemnului din Brașov și că prea veneau spre el toate comenzile principilor și ale grofilor înstăriți, în timp ce meșterii cunoscuți ale celorlalte neamuri sărăceau văzând cu ochii. Dacă era vreun blestemat de evreu botezat, cum se spunea, dacă semnase zapisul diavolului sau dacă numai avea noroc, ei nu puteau spune. Când s-au deschis, cu schelălăit metalic, ușile și au tăbărât printre strane, dulapuri și tablouri, sașii n-au găsit pe nimeni, numai ecourile plânsului de copil mai rămăseseră în tuburile largi ale orgii de deasupra intrării în pronaos. Fecioara, Pruncul, Sfânta Katharina, Sfânta Barbara, Sfântul Ioan Botezătorul, imitațiile înrămate după tapiseriile *Apocalipsei* din Angers, primite-n dar de la episcopii francezi înainte să vină Honterus în oraș, ceilalți idoli adorați de papistași în tablourile și statuile dinăuntru păreau că surâd batjocoritor. Le arătau că cei botezați în cristelnițe grecești sau latine sunt încă mulți, că domnesc și că pot face lucruri nemaivăzute, în timp ce ei, puținii fideli ai lui Luther și

ai adevăratelor înțelesuri ale Scripturilor, nu trebuie decât să se supună sau să sufere.

N-a durat mult până ce încleștările sângeroase au ajuns la ușile Bisericii, oricât de mult au vrut honteriștii să le ferească. Urmărind baricadele curuților, bombele habsburgilor au mușcat din ziduri, au spart acoperișul, au împrăștiat țiglele și au aprins lemnăria. Când grinzile încinse au început să cadă în navă, în abside și-n balconul orgii, sașii au ieșit afară, alungați de jerbele de scânteii și de fumul greu ca o apă a morții. Toată noaptea de 21 aprilie și o bucată din ziua următoare a ars Biserica, cu tot ce era de ars în ea, cărți, tablouri, pânze, scaune, dulapuri, mai puteai găsi apoi printre ruine și tăciuni fumegând, bucăți de metal topit și de sticlă pisată, pagini din Luther, din Calvin, din *Apologia*, *Regulamentul* și *Reforma* lui Honterus, din hărți, gravuri, imitații celebre, coperti din piele și mașinării de tipărit, mistuite de căldura focului. De pe Tâmpa Mare, cuprinsă și ea de flăcările bătăliei, se mai putea vedea și după trei zile cum Biserica, lipsită de acoperiș, ardea încă, în mijlocul pieței ruinate și pline de cadavre sfărtecate, scoțând vălătuci cenușii dintre zidurile înalte înnegrite.

La urechile lui Eliud David vestea condamnării sale a ajuns îndată ce războiul dintre curuți și lobonți s-a terminat fără învingători. Românii, sașii și ungurii care-i erau prieteni și cărora le făcuse multe lucruri frumoase l-au sfătuit să nu se pună în calea mâniei episcopului Carol Tomaj și a tribunalului ecleziastic. Fără să spună vreodată ce făcuse cu statuia de lemn a copilului împietrit pe contrafortul Bisericii, dacă aceasta prinsese viață sau nu, firavul Eliud David a plecat dincolo de zidurile Brașovului pe 26 aprilie 1689, trecând munții spre Moldova prin culmile Oituzului, cu tot cu familie și puținii-i avut. Acolo neamul său străvechi de tâmplari a dus mai departe meșteșugul

lemnului și-al lucrurilor minunate, în care mai nimeni nu-i putea întrece, de-o parte și de alta a Carpaților. Azvârlit ici-colo prin cetățile Transilvaniei, Eliud fusese născut de Achim, Achim, la rândul lui, fusese născut de Sadoc, și acesta, de Azor. Dar din Eliud se născuse Eleazar, din Eleazar, Matan, din Matan, Iacov, apoi Iacov a născut pe Iosif. Iosif, în timpurile apropiate ale acestei istorisiri, a născut pe Cristian, ultimul David cunoscut.

În toamna anului 1917, meșterul tâmplar Cristian David sosește în Prisăcani, un sătuc din Munții Neamțului aflat la granița cu Austro-Ungaria, chemat pentru a restaura lemnăria bisericii. Deși România e devastată de război, demonii marelui conflict mondial par să fi ocolit căsuțele din bârne colorate, care-și gustă tihna, aproape absente de pe vreo hartă oficială. Dar suferințele și iminența morții vor răscoli pe neașteptate și micul paradis montan, iar enigmaticul străin, Cristian David, va juca un rol important în mijlocul întâmplărilor dramatice prin care va trece locul unde a fost tocmnit să readucă frumusețea. Satul atins violent de reverberațiile Primului Război Mondial și – prin ricoșeu – ale proaspetei revoluții bolșevice reproduce, în mic, încercările teribile prin care trece Europa la început de secol XX. Prins în rama altor două evenimente tragice, unul real, celălalt imaginar, romanul ascunde un labirint narativ în care timpurile și oamenii se intersectează surprinzător și re proiectează analogic istoria. *Apocalipsis* e o *Evangelhie* eretică alcătuită din vagi surse orale – o uriașă parabolă despre rău, despre sacrificiul inevitabil și despre jocurile stranii ale omnipotenței divine. Catastrofele fac parte din ființa lumii și se succedă în varii forme, îngăduite de sus, de Marele Ochi, care își folosește astfel tainica-i pedagogie. Cu ea se vor confrunta și locuitorii pașnici ai Prisăcaniului, plătind, ca de fiecare dată, prețul cuvenit.

EDITURA POLIROM

ISBN 978-973-46-7723-8

www.polirom.ro

Carte publicată și în ediție digitală